

LIITE 2 Aikuisten lukiokoulutuksen opetussuunnitelman perusteiden kommentit luvuittain

1 Opetussuunnitelman laatiminen ja sisältö

- 1.1 Luvussa on kuvattu tiiviisti mutta selkeästi lukiouudistusten ydin. Yhteisöllisyyttä korostetaan erityisesti, mutta varsinkin aikuisten lukiokoulutuksessa olisi hyvä nostaa vähintään yhtä tärkeäksi yksilölliset opintopolut, koska opiskelijat tulevat koulutukseen hyvin eri tilanteista ja aloittavat opinnot hyvin eri vaiheesta.
- 1.2 Lain mukaan alaikäisiä opiskelijoita voidaan ottaa aikuisten lukiokoulutukseen vain erityisestä syystä, joten vanhempia ja huoltajia ei ole tarpeen mainita.

2 Lukiokoulutuksen tehtävä ja arvoperusta

- Lukuun tarvitaan enemmän konkretiaa. Erityisesti tässä luvussa aikuislukioiden erityispiirteiden tulisi näkyä selkeämmin, varsinkin, kun lukiolaissa ja -asetuksessa olevat aikuisten lukiokoulutuksen erityiset tavoitteet ovat kovin yleisluonteisia. Syrjäytymisen ehkäisy toki on mainittu yhdellä lauseella, mutta sitä tulisi avata hiukan enemmän. Aikuislukion erityisluonne heijastuu myös arvoihin, erityisesti ajatukseen ”sivistys kuuluu kaikille”: aikuisopiskelijoilla on hyvin erilainen tausta ja tavoitteet, ja siksi heitä kannustetaan omien tavoitteidensa saavuttamiseen.
- 2.1 Lukiokoulutuksen tehtävässä on hyvin kuvattu laaja-alainen yleissivistys ja jatko-opintokelpoisuus. Tehtävää syrjäytymisen ehkäisijänä on syytä korostaa enemmän, koska aikuislukio antaa toisen mahdollisuuden lukiotutkinnon suorittamiseen. Tässä korostuisi myös yhteiskuntaan integroituminen sekä maahanmuuttajataustaisten opiskelijoiden kotoutumisen tukeminen.
- Jatkuvan oppimisen tukemista aikuislukion keskeisenä tehtävänä olisi tärkeää nostaa vahvemmin esille, koska aikuislukiossa aineopiskelu korostuu entisestään. Olemassa olevan osaamisen täydentäminen esimerkiksi työelämän vaatimusten muuttuessa tai ammatinvaihtajien kohdalla on olennainen osa aikuislukion tehtävää.
- Aikuisten lukiokoulutuksen perusteissa on jätetty pois kasvatustehtävä, joka nuorten perusteissa on mukana. Myös aikuislukiokoulutuksessa on perusteltua mainita kasvatustehtävä esimerkiksi puhumalla arvokasvatuksesta. Aikuislukiossa on paljon maailmankatsomuksellista kirjavuutta ja laaja-alaisen osaamisen tavoitteiden toteutuminen edellyttää erittäin korkeaa eettisen osaamisen tasoa.
- 2.2 Aikuisten perusteista on jätetty pois nuorten perusteista löytyvä pyrkimys kauneuteen ja hyvyteen. Ajatus hyvästä ihmisestä on kuitenkin laaja-alaisen osaamisen tarkastelussa läsnä, joten sen voisi sisällyttää myös arvoperustaan.

3 Opetuksen toteuttaminen

- Myös tässä luvussa on tarpeen mainita aikuislukion erityisluonteen asettamat haasteet. Aikuislukion opiskelijoiden oppimiseen liittyvät monenlaiset vaikeudet heijastuvat niin opintojen rakenteeseen (3.1) kuin käytettäviin menetelmiinkin (3.3)
- 3.1 On tärkeää, että alussa on huomioitu aikuisopiskelijan elämäkokemus, aikaisemmin hankittu osaaminen sekä rinnakkaiset opinnot. Yksilöllisiä ja henkilökohtaisia opintopolkuja voisi korostaa vielä enemmänkin.
- On hyvä, että perusteissa määritellään se, kuinka paljon valinnaisia opintoja tulee tarjota. Tämä velvoittaa opetuksen järjestäjät tarkemmin kiinnittämään huomiota opintotarjonnan laajuuteen. Määrittely koskee kuitenkin vain luonnontieteellisiä reaaliaineita. Myös muista aineryhmistä tulisi mainita tarjottavien valinnaisten opintojen määrä.
- 3.2 Oppimiskäsitykseen kuuluu myös vanhoista käsityksistä poisoppiminen: oppimiskäsityksessä voi olla esimerkiksi kulttuurisia eroja, jolloin perusteiden mukainen oppimiskäsitys on oppijalle hyvin vieras.
- Opiskelijan luottamusta omaan oppimiseensa, minäkyvykkyyttä sekä positiivista minäkuvausta tulisi korostaa enemmän, koska näiden tukeminen on aikuisten lukiokoulutuksessa erittäin keskeistä.
- 3.3 Korjausehdotus alaluvun nimeen: Opiskeluympäristöjen ja -menetelmien sijaan tulisi olla *oppimisympäristöt ja -menetelmät*, koska opintojen ja opiskelun tavoite on oppiminen.
- Korjausehdotus ensimmäiseen kappaleeseen: ”Lukion *oppimisympäristöjä ja -menetelmiä* koskevien ratkaisujen lähtökohtana ovat oppimiskäsitys, opetukselle annetut tavoitteet sekä *opiskelijoiden erilaiset lähtökohdat, valmiudet, tarpeet ja tavoitteet*. Opiskelijälähtöisyyden huomioon ottaminen tukee tavoitetta oppimisen henkilökohtaistamisesta. Varsinkin aikuislukiossa opiskelijoiden lähtökohdat ja valmiudet voivat olla hyvinkin vaihtelevia.
- Perusteiden maininta oppimisympäristön laajentamisesta oppilaitoksen ulkopuolelle vastaa Helsingin kaupungin linjausta koko kaupungin hyödyntämisestä oppimisympäristönä.
- Lisäysehdotus opiskeluympäristöt-alaluvun toiseen kappaleeseen: *Tämän lisäksi* opiskeluympäristöä laajennetaan oppilaitoksen ulkopuolelle tieto- ja viestintäteknologian avulla.
- Yhteiskuntaan integroitumisen tukeminen mainitaan ainoastaan vankilaopetuksen kohdalla. Aikuisten lukiokoulutuksessa yhteiskunnallinen integraatio, syrjäytymisen ehkäisy ja kotoutumisen tukeminen ovat osa kaikkea toimintaa ja opetusta.
- Korjausehdotus: Opiskelumenetelmät-alaluvun otsikko korjataan muotoon *oppimismenetelmät*. Sama korjaus tulee tekstin alkuun: Lukiossa käytetään monipuolisia opetus-, ohjaus- ja *oppimismenetelmiä*.
- Kokonaisuuksien hallinnan ja oppiainerajat ylittävän osaamisen nostaminen esiin on erittäin kannatettavaa. Perusteiden teksti ei tällaisenaan velvoita koulutuksen järjestäjää muuttamaan toimintaansa.
- 3.4 Osallisuus ja yhteisöllisyys -kohdassa on hyvä muistaa, että aikuisopiskelijalla on elämässään paljon muitakin yhteisöjä kuin koulu, esimerkiksi työpaikka tai perhe,

jolloin hänen osallisuutensa voi olla voimakkaampaa jossain muualla kuin oppilaitoksessa. Myös tälle täytyy antaa mahdollisuus. Esimerkiksi opiskelijakuntatoiminta ei välttämättä ole aikuislukiossa erityisen aktiivista.

- Osion lopussa mainitaan “Yhteisöllisten toimintatapojen merkitys korostuu aikuisten lukiokoulutuksen aloitusvaiheessa”. Tämä on totta, mutta koska aikuisten lukiokoulutus aloitetaan hyvin eri vaiheissa lukuvuotta ja eri kohdasta oppimäärää, ei voida olettaa, että aikuisopiskelijat automaattisesti ryhmäytyvät nuorten lukiokoulutuksen tapaan. Lisäksi yhteisölliset toimintatavat ovat tärkeitä koko lukiokoulutuksen ajan. Virkkeen voisi korjata muotoon ”Yhteisöllisten toimintatapojen merkitys korostuu *aikuisten lukiokoulutuksessa*.”
- Hyvinvoinnin nostaminen mukaan toimintakulttuurin kuvaukseen on hienoa, sillä se on erityisen tärkeää aikuisten koulutuksessa.
- Aikuisten lukiokoulutuksessa toimintakulttuurin osalta tulee mainita myös joustavuus, jonka tarve nousee opiskelijoiden vaihtelevista taustoista ja elämäntilanteista.
- On kannatettavaa, että kielitietoisuus on yhtenä lähtökohtana koulun toimintakulttuurissa ja että jokainen opettaja on oman tiedonalansa kielen opettaja. Tähän tulisi lisätä vielä *kielitietoinen opettaminen* ja määritellä sen käytännön sisältö. On kannatettavaa asettaa tavoitteeksi opiskelijan monikielinen kompetenssi. Samoin kotoutumisen tukeminen on erittäin tärkeä tavoite.

4 Opiskelijan ohjaus ja tukeminen

- Luvun nimen tulisi olla *oppimisen ohjaus ja tukeminen*.
- 4.1 Alussa mainitaan, että lukion oppimäärää suorittavalla on oikeus ohjaukseen. Aikuisten lukiokoulutuksessa ohjaus tulisi ulottaa myös aineopiskelijoihin, joihin kuuluvat esimerkiksi tutkinnon täydentäjät, kahden tutkinnon suorittajat ja arvosanojen korottajat. Myös heillä on niin lukio-opintoihin kuin jatko-opintoihin ja työelämäänkin liittyviä ohjauksellisia tarpeita. Tätä suurta joukkoa aikuisopiskelijoita ei voida lukea pois ohjauksen piiristä. Ohjauksen tehtäväksi määritellään lisäksi syrjäytymisen ehkäisy, jolloin aineopiskelijoiden sisällyttäminen ohjauksen piiriin tulee entistä tärkeämmäksi. Ohjaus on verrattavissa myös seuraavassa luvussa käsiteltyyn erityiseen tukeen, jota ei rajata koskemaan vain koko oppimäärää opiskelevia opiskelijoita.
- Luvussa on virke “*Opiskelun ja hyvinvoinnin seuraamisesta ja tukemisesta huolehditaan yhteistyössä tarpeen mukaan huoltajien sekä lukiokoulutuksen ja opiskelijahuoltohenkilöstön kanssa.*” Tämä on ristiriidassa lain kanssa, jonka mukaan aikuisten lukiokoulutuksessa ei tarvitse järjestää opiskelijahuoltoa.
- On tärkeää, että koulun ulkopuoliset toimijat on mainittu ohjauksellisessa yhteistyössä, koska näiden toimijoiden (esim. TE-toimiston ja sosiaalityön toimijat) merkitys usein korostuu aikuisten lukiokoulutuksessa.
- Ohjauksellisen yhteistyön määrittely perusopetuksen kanssa ei sovi hyvin aikuisten lukiokoulutukseen. Perusopetuksen päättävät ovat useimmiten alaikäisiä, eikä heitä voi ottaa aikuislukion opiskelijoiksi kuin hakijaan liittyvästä erityisestä syystä.

Aikuisten perusopetus on luonteva taho ohjauksellisessa yhteistyössä ja siten asia erikseen.

- Huoltajien roolin korostaminen aikuisten lukiokoulutuksen ohjaus-osuudessa on outoa, koska suurin osa opiskelijoista on täysi-ikäisiä. Toki heidät voidaan mainita, muttei nostaa keskiöön.
- Nivelvaihe-termin sijaan toivotaan käytettävän järjestelmällisesti termiä siirtymävaihe, koska se kuvaa paremmin opintopolun jatkuvuutta.
- Henkilökohtaisen opintosuunnitelman sisällön määrittely on hyvä. On myös tärkeää, että opiskelija on suunnitelman laatimisessa aktiivinen toimija.
- Eri ammattiryhmien yhteistyö ohjauksessa ja ohjauksen opiskelijälähtöisyys on tuotu perusteissa hyvin esille. Henkilökohtaisen opintosuunnitelman laatiminen tukee opintojen ohjausta ja suunnittelua sekä itsetuntemuksen ja itseohjautuvuuden kehittymistä. Opiskelijälähtöisyyden vahvistaminen ja opintojen henkilökohtaistaminen lisää opiskelumotivaatiota ja opintojen mielekkyyttä.
- 4.2 Erityisopetus ja muu oppimisen tuki on tärkeä asia. On tärkeää korostaa, että tuen suunnittelu on yhteistyötä ja kaikkien opettajien tehtävä.
- Tässäkin luvussa mainitaan yhteistyö opiskelijahuollon palveluiden kanssa, joita ei välttämättä aikuislukiossa ole.
- Perusteiden maininta opiskelijan oikeudesta saada oppimisen tukea riippumatta tuen syyistä on tarpeellinen tarkennus lukiolain 28 pykälään. Kun oppimisen tuen lähtökohtana on opiskelijan oppimisen tuen tarve, perusteiden esimerkit tuen tarpeen syistä eivät ole välttämättömiä.
- Myönteinen ja kannustava palaute mainitaan ainoastaan oppimisen tuen yhteydessä. Se olisi syytä määritellä osaksi kaikkea oppimista ja toimintakulttuuria.
- Samanaikaisopetuksen sijaan ehdotetaan käytettäväksi käsitettä yhteisopetus, joka sisältää vahvemmin ajatuksen opetuksen yhteisestä suunnittelusta ja toteutuksesta.
- Erityisopetuksen ja aineenopetuksen yhteistyö on hyvä olla esillä. Erityisopettajan konsultoivaa roolia opetuksen toteuttamiseen liittyvissä kysymyksissä tulisi kuitenkin korostaa perusteissa.
- Kaikkien opiskelijoiden työskentelyä, oppimista ja osaamisen osoittamista tulee arvioida monipuolisesti, ei ainoastaan oppimiseensa tukea tarvitsevien opiskelijoiden, vaikka monipuolinen arviointi onkin heidän kohdallaan erityisen tärkeää.
- Seuraavasta virkkeestä puuttuu tekstiä: Diagnosoitujen vammojen tai niihin rinnastettavien vaikeuksien, kuten lukemisen ja kirjoittamisen erityisvaikeuksien, maahanmuuttajien kielellisten vaikeuksien *sekä mu*, huomioon ottaminen arvioinnissa on kuvattu luvussa 5.2." Korjausehdotus edellä mainittuun virkkeeseen: *Oppimisen tuen tarpeiden, kuten sairaudesta tai vammasta johtuvien oppimisen haasteiden, lukemisen ja kirjoittamisen erityisvaikeuden, monikielisen opiskelijan kehittyvän kielitaidon huomioiminen* arvioinnissa on kuvattu luvussa 5.2. Diagnoosin korostaminen on tarpeetonta.
- Koko opetussuunnitelman perusteissa tulisi puhua systemaattisesti samalla termillä monikielisistä opiskelijoista.

5 Opiskelijan oppimisen ja osaamisen arviointi

- Arviointi-luku on kokonaisuudessaan selkeä ja tuo hyvin esille monipuolisen arvioinnin velvoitteen sekä opintojen aikaisen palautteen ja opintojakson päätteeksi annettavan arvioinnin eron. Opiskelijan itsearviointitaitojen kehittämistä olisi syytä painottaa enemmän.
- 5.1 Ehdotetaan luvun otsikoksi *Arvioinnin tavoitteet ja tehtävät aikuisten lukiokoulutuksessa*.
- Korjausehdotus seuraavaan lauseeseen: ”Diagnosoidut vammat tai niihin rinnastettavat vaikeudet, kuten lukemisen ja kirjoittamisen erityisvaikeus, maahanmuuttajien kielelliset vaikeudet sekä muut syyt, jotka vaikeuttavat osaamisen osoittamista, tulee ottaa arvioinnissa huomioon siten, että opiskelijalla on mahdollisuus erityisjärjestelyihin ja vaihtoehtoisin tapoihin osoittaa osaamisensa.” Ehdotetaan seuraavaa korjausta: *Oppimisen tuen tarpeet, kuten sairaudesta tai vammasta johtuvat haasteet, lukemisen ja kirjoittamisen erityisvaikeus, monikielisen opiskelijan kehittyvä kielitaito sekä muut osaamisen osoittamista vaikeuttavat syyt* tulee ottaa arvioinnissa huomioon siten, että opiskelijalla on mahdollisuus erityisjärjestelyihin tai vaihtoehtoisin tapoihin osoittaa osaamisensa.
- 5.2.4 Alaluku ei ole tarpeellinen aikuisten lukiokoulutuksen perusteissa, koska aikuisten lukiokoulutuksessa ei juurikaan opiskele alaikäisiä.
- 5.2.5 Ehdotetaan alaluvun otsikoksi *Osaamisen tunnistaminen ja tunnustaminen*.

6 Oppimistavoitteet ja opetuksen keskeiset sisällöt

- 6.2 On erittäin ansiokasta, että laaja-alaisen osaamisen taidot on sisällytetty opetussuunnitelman perusteisiin ja että jokaisen oppiaineen kohdalla on kuvattu, miten laaja-alaisen osaamisen taidot toteutuvat oppiaineen sisällöissä ja miten taidot kehittyvät oppiaineen opinnoissa. Kuitenkin laaja-alaisen osaamisen taitojen toteutuminen oppiaineiden sisällössä jää joiltain osin irralliseksi ja tavoitteiden tasolle.
- Laaja-alaisen osaamisen tuominen perusteisiin on lukion uudistumisen kannalta niin merkittävä muutos, että se ansaitsisi paikkansa jo perusteiden alkupuolella. Tämä selkeyttäisi koko opetussuunnitelman rakennetta ja toisi laaja-alaisen osaamisen taidot aidosti perusteiden kantavaksi ajatukseksi.
- Aiemmissä yleisen osan luvuissa on mainittu laaja-alaisen osaamisen taitojen lisäksi monia muita taitoja, esimerkiksi jatkuvan ja uudistuvan oppimisen edellyttämät taidot, kriittinen ja luova ajattelu, yhteistyötaidot ja luova ongelmaratkaisu. Kokonaisuutena yleisessä osassa on siis mainittu suuri määrä erilaisia taitoja, ja lukija joutuu tekemään ison työn jäsentääkseen, mikä taito liittyy mihinkin laaja-alaisen osaamisen taitoon tai taitoihin, saati että jäsentäisi, miten nämä taidot toteutuvat tietyn oppiaineen sisällöissä. Perustetekstiä tulisi selkiyttää ja yhdenmukaistaa laaja-alaisen osaamisen taitoja lähtökohtana käyttäen.
- Teknologiaosaaminen tulisi lisätä yhdeksi laaja-alaisen osaamisen taidoksi. Omana laaja-alaisena kokonaisuutenaan olisi erittäin tärkeää olla myös tulevaisuuden ja

työelämän taidot, esimerkiksi digitaaliset, sosiaaliset, verkostoitumisen, tiimityön ja oppimaan oppimisen taidot. Se toisi laaja-alaisen osaamisen taitoihin lisää konkretiaa. Nyt taidot jäävät kovin ylätasolle.

- Laaja-alaisen osaamisen taitoon kohtaan yhteiskunnallinen osaaminen tulisi lisätä myös talouslukutaito. On ensiarvoisen tärkeää, että eri oppiaineissa edistetään sitä, että opiskelija ymmärtää myös talouslukutaidon perusteet ja saa riittävät talousosaamisen taidot, jotta voi toimia täysivaltaisesti aktiivisena yhteiskunnan jäsenenä.
- Lukion oppimäärään kuuluu lukiolain mukaan opinto-ohjausta, mutta ohjauksen moduuleja ei ole kirjattu perusteisiin. Se olisi tarpeen, jotta opinto-ohjauksen moduulit olisivat valtakunnallisesti yhteneväisiä.